

N:o 27.

Ank. till Riksd. Kansli den 26 Mars 1878, kl. 5 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående förändrade bestämmelser rörande klockarnes aflöning.

Kongl. Maj:ts i fråga varande, den 8 sistlidne Februari till Riksdagen aflåtna nådiga proposition är af följande lydelse:

»I anledning af Riksdagens i underdåniga skrivelser den 30 April 1872 och den 25 Maj 1875 gjorda framställningar vill Kongl. Maj:t, under åberopande af hvad i bifogade protokoll öfver ecklesiastikärenden för den 7 sistlidne Januari finnes anfördt, i nåder föreslå Riksdagen att för sin del godkänna följande förändrade bestämmelser angående klockarnes aflöning:

att hvarje församling skall, inom tre år från det författning i ämnet varder utfärdad, å kyrkostämman verkställa reglering af klockarens löneförmåner med iakttagande af här nedan meddelade föreskrifter;

att lönen bör bestämmas i skäligt förhållande till omfattningen af klockarens tjänstegöromål och lefnadskostnaderna i orten, samt beräknas så, att alla offer och afgifter för särskilda förrättningar upphöra;

att klockaren bibehålles vid rätt till boställe eller annan jord, som blifvit honom på lön anslagen, dock att afkastningen af boställsjorden må i lönen inberäknas, så vidt hinder ej möter af särskildt meddelade föreskrifter;

att hvad utöfver nämnda afkastning erfordras till klockarens aflönande skall af församlingen utgöras i penningar, dock att minst hälften deraf beräknas i spanmål att lösas efter tioårigt medelmarkegångspris;

att klockarelön i stad skall utgöras efter den för rösträtt å kyrkostämman stadgade grund, med rättighet för församlingen att låta någon del af lönen utgå med viss afgift, ej öfverstigande tjugu öre för man och tio öre för qvinna, af hvarje person som erlägger mantalspenningar;

att klockarelön på landet skall till utgörande fördelas med halfva beloppet på fast egendom efter dess fyrktal och med återstoden på församlingens samtliga medlemmar efter den för rösträtt å kyrkostämman stadgade grund, med rättighet för församlingen att låta någon del af sistberörda belopp utgå genom viss afgift, ej öfverstigande tjugu öre för man och tio öre för qvinna, af hvarje person som erlägger mantalspenningar;

att klockaren eller kyrkoherden eller den, som under ledighet bestrider klockaretjensten eller förvaltar kyrkoherdeembetet i församlingen, må, derest han finner församlingens beslut angående klockarelönens belopp icke öfverensstämma med här ofvan omförmälda grunder, öfver beslutet anföra besvär i den ordning, som för klagan öfver kyrkostämmas beslut i allmänhet är föreskrifven;

att lönereglerns tillämpning inträder vid det ombyte af klockare, som eger rum näst efter det beslutet om lönereglern vunnit laga kraft eller deröfver anförda besvär blifvit slutligen afgjorda, derest ej den, som vid nämnda tid innehar klockaretjensten, medgifver att reglern må vinna tillämpning redan under hans tjenstetid;

att i afseende på uppbörd och utbetalande till löntagaren af församlingens afgifter till klockaren skall gälla hvad i nämnda hänseenden är stadgadt angående presterskapets löneinkomster; samt

att i församling, der lönereglern i öfverensstämmelse med dessa grunder blifvit verkställd och begynt tillämpas, hittills gällande föreskrifter angående klockarelönens utgörande skola upphöra att lända till efterrättelse, samt församlingen ega att, derest enligt nämnda föreskrifter klockaren uppburit helgonskyld, använda denna till kyrkotjenstens uppehållande och folkundervisnings behof.»

Denna proposition har af båda Kamrarna blifvit till handläggning af Lag-Utskottet hänvisad, hvarjemte Utskottet fått till sig öfverlemnade dels från Kongl. Ecklesiastikdepartementets expedition de ärendet rörande handlingar, dels ock från Andra Kammaren ett vid remissen af den Kongl. propositionen inom nämnda Kammare af Herr Jöns Rundbäck afgifvet yttrande.

Beträffande såväl de nu i ämnet gällande bestämmelser som frågans föregående behandling får Utskottet hänvisa till den fullständiga utred-

ning, som innefattas i det propositionen bilagda utdrag ur statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för den 7 sistlidne Januari.

Vid granskning af den nådiga propositionen har Utskottet funnit densamma föranleda följande anmärkningar.

Af 24 kap. 30 § Kyrkolagen framgår visserligen, att organist skall uppbära särskild lön, hvarom han och församlingen ega öfverenskomma, men då, i de fall der — såsom i många församlingar är händelsen — klockare- och organistbefattningarne äro förenade, vid bestämmande af lönen för den ena befattningen afseende synes böra fästas å den inkomst, som af den andra erhålles, torde ock böra föreskrifvas, att lönerna för de förenade tjänsterna alltid skola samtidigt regleras.

Föreskriften, att klockarelönen skall bestämmas i skäligt förhållande till »lefnadskostnaderna i orten», har Utskottet ansett böra utgå såsom dels icke behöflig, dels ock möjligen i så måtto vilseledande, att en dylik föreskrift kunde gifva anledning till den uppfattning, det klockarelönen ovilkorligen skulle så bestämmas, att klockaren ensamt af densamma hade sin nödtorftiga bergning, äfven om göromålen vore så ringa, att han kunde egna en ansenlig del af sin tid åt annan inkomstgifvande verksamhet.

Då klockaren är den kyrkliga kommunens tjänsteman och i sådan egenskap icke har att betjena kommunens fastighetsegare eller fastighetsbrukare i vidsträcktare mån än dess öfrige medlemmar, synes icke någon särskild andel af hans lön böra de förre påföras, utan hela lönen — med undantag af hvad möjligen kan genom personliga afgifter komma att utgå — utgöras på landet likasom i stad efter de i allmänhet för kommunalutskylder stadgade grunder.

Enär den åt församlingarne medgifna rätt att bestämma, det viss del af klockarelönen skall utgå medelst personliga afgifter, i folkrikare församlingar skulle kunna så begagnas, att hela eller större delen af lönen genom sådana afgifter upptoges, har Utskottet trott, att till förekommande af ett dylikt missbruk borde stadgas, att medelst personliga afgifter endast en *mindre* del af lönen må utgå.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt får Utskottet vördsamt hemställa,

att Riksdagen, med förklaring, att Kongl. Maj:ts föreliggande nådiga proposition icke kan i oförändradt skick bifallas, måtte för sin del godkänna följande bestämmelser angående klockarnes aflöning:

att hvarje församling skall, inom tre år från det författning i ämnet

varder utfärdad, å kyrkostämman verkställa reglering af klockarens löneförmåner med iakttagande af här nedan meddelade föreskrifter;

att, der klockaretjenst är med organistbefattning förenad, reglering af båda lönerna skall samtidigt ske;

att lönen bör bestämmas i skäligt förhållande till omfattningen af klockarens tjänstegöromål samt beräknas så, att alla offer och afgifter för särskilda förrättningar upphöra;

att klockaren bibehålles vid rätt till boställe eller annan jord, som blifvit honom på lön anslagen, dock att afkastningen af boställsjorden må i lönen inberäknas, så vidt hinder ej möter af särskildt meddelade föreskrifter;

att hvad utöfver nämnda afkastning erfordras till klockarens aflönande skall af församlingen utgöras i penningar, dock att minst hälften deraf beräknas i spanmål att lösas efter tioårigt medelmarkegångspris;

att klockarelön skall utgöras efter den för rösträtt å kyrkostämman stadgade grund, med rättighet för församlingen att låta någon mindre del af lönen utgå med viss afgift, ej öfverstigande tjugu öre för man och tio öre för qvinna, af hvarje person, som erlägger mantalspenningar;

att klockaren eller kyrkoherden eller den, som under ledighet bestrider klockaretjensten eller förvaltar kyrkoherdeembetet i församlingen, må, derest han finner församlingens beslut angående klockarelönens belopp icke öfverensstämma med här ofvan omförmälda grunder, öfver beslutet anföra besvär i den ordning, som för klagan öfver kyrkostämmas beslut i allmänhet är föreskrifven;

att löneregleringens tillämpning inträder vid det ombyte af klockare, som eger rum näst efter det beslutet om löneregleringen vunnit laga kraft eller deröfver anförda besvär blifvit slutligen afgjorda, derest ej den, som vid nämnda tid innehar klockaretjensten, medgifver, att regleringen må vinna tillämpning redan under hans tjenstetid;

att i afseende på uppbörd och utbetalande till löntagaren af församlingens afgifter till klockaren skall gälla hvad i nämnda hänseenden är stadgadt angående presterskapets löneinkomster; samt

att i församling, der lönereglering i öfverensstämmelse med dessa grunder blifvit verkställd och begynt tillämpas, hittills gällande föreskrifter angående klockarelönens utgörande skola upphöra att lända till efterrättelse, samt församlingen ega att, derest enligt nämnda föreskrifter

klockaren uppburit helgonskyld, använda denna till kyrkotjenstens uppehållande och folkundervisningens behof.

Stockholm den 26 Mars 1878.

På Utskottets vägnar:

H. G. v. GEGERFELT.

Reservationer:

af Herr *Lindgren*: »Då jag ej kunnat till alla delar instämma uti Utskottets yttrande öfver Kongl. Maj:ts förslag till förändrade bestämmelser angående klockarnes aflöning, får jag här nedan framlägga mina från Utskottets afvikande åsigter, jemte en kort antydan af skälen därför.

3:dje punkten af Utskottets förslag borde, enligt mitt förmenande, hafva följande lydelse:

»Lönen bestämmes i skäligt förhållande till omfattningen af klockarens tjänstegöromål och beräknas så, att alla offer upphöra, äfvensom afgifter för särskilda förrättningar, då de ej till skjutskostnad för honom föranleda».

Det inträffar på landet ej sällan, att klockaren kallas till biträde, i hvad hans kall tillhör, vid hvarjehanda presterliga förrättningar i hemmen, såsom vid bröllop, m. m. Att klockaren dervid bör erhålla godtgörelse för skjutskostnad, lärer väl ingen vilja bestrida; och jag kan ej inse, hvarföre man skulle underlåta att derom införa ett uttryckligt stadgande.

Vid *4:de punkten* synes mig följande redaktionsförändring böra vidtagas:

»Klockaren bibehålles vid rätt till bostad och jord, som må vara honom på lön anslagne, dock att förmånen af bostaden och afkastningen af jorden må i lönen inberäknas, så vidt hinder ej möter af särskildt meddelade föreskrifter».

6:te punkten borde i min tanke lyda sålunda:

»Klockarelönen skall utgöras, så i stad som på landet, efter den för rösträtt å kyrkostämma stadgade grund».

Jag har härmed velat borttaga den i Kongl. Maj:ts förslag upptagna och af Utskottet bibehållna rättighet för församlingarne att låta någon del af lönen utgå med viss afgift (ej öfverstigande 20 öre för man och 10 öre för qvinna) af hvarje person, som erlägger mantalspenningar. Det stora flertalet af dem, som denna beskattning komme att drabba, saknar rösträtt vid kyrkostämma och sålunda äfven all laglig utväg att derutinnan varda hörd och sin talan bevaka. De hafva jemväl hittills varit fritagne från dylik afgift; och den skulle, om den nu stadgades, framkalla ett temligen allmänt missnöje. Hos en ej ringa del kunde den ej uttagas. För andra finge husbönder och arbetsgifvare erlägga betalningen. Hvarföre kunna då ej desse så gerna först som sist åtaga sig att utan påkallande af ifrågasatta biträdet utgifva lönebeloppet. Man säger, att det i fråga om afgifter till sjukvård och presterskapet gått för sig att med sådan personlig skatt belägga de nu nämnda fattiga folkklasser; men den, som lefvat bland dessa och sett, huru svårt de mången gång hafva att erlägga skattebidrag, vet nog, att afgifter, dem de burgne samhällsmedlemmarne anse obetydliga, för de obemedlade kännas tryckande och besvärande.

7:de punkten anser jag böra alldeles utgå, hvadan klagan öfver kyrkostämmas beslut i fråga om bestämmande af klockarelön och dess utgörande ej skulle få föras i annan ordning eller på annat sätt, än som Kongl. förordningen om kyrkostämma samt om kyrkoråd och skolråd den 21 Mars 1862 i allmänhet bestämmer. Jag tror, att man med full tillförsigt kan åt församlingarne öfverlåta att sjelfva handhafva denna angelägenhet lika väl som beträffande anordnandet af den öfriga eller lägre kyrkobetjeningens aflönande, derom icke veterligen någon klagan eller något missbruk försports. Skulle någon församling sätta klockarelönen allt för lågt, bestraffar detta sig sjelf, i det att församlingen då ej får någon klockare; och en lämplig förhöjning kan vid sådant förhållande ej uteblifva. Att antaga något annat, vore att allt för mycket underskatta svenska folkets djupa religiositet, dess varma intresse för den offentliga gudstjensten och kyrkobruken samt den välvilja, det alltid visat för dem, som dervid officiera. Dessutom synes det mig ej nog betryggande för församlingarne att åt myndigheter, som ofta ej närmare känna de vexlande förhållandena i de särskilda orterna, öfverlåta att, utan afseende å församlingarnes beslut, bestämma hvad i lön skall bestås klockaren, enär därför helt och hållet saknas objektiva grunder, och afgörandet sålunda komme att ytterst bero på myndigheternas subjektiva omdöme.

Vid *8:de punkten* erinras slutligen, att, efter mitt förslag, de inuti

punkten förekommande orden »eller deröfver anförda besvär blifvit slutligen afgjorda» böra utgå»;

af Herr Grefve *Mörner*: »Utan att till alla delar instämma i motiveringen, får jag i hufvudsak förena mig med Herr Lindgren i de yrkanden, han i sin reservation framställt angående 6, 7 och 8 punkterna af Utskottets förslag»;

af Herr *Nils Pettersson*, som, beträffande punkterna 7 och 8, instämt i Herr Lindgrens reservation;

af Herr *Smedberg*: »Emot Utskottets beslut att godkänna 7:de mom. i Kongl. Maj:ts proposition får jag anmäla min reservation, af följande skäl:

Den i sagda moment åt klockaren eller kyrkoherden eller den, som under ledighet bestrider klockaretjensten eller förvaltar kyrkoherde-embetet i församlingen, medgifna rätt att anförda besvär öfver den af församlingen å kyrkostämman verkställda lönereglering, anser jag icke stå väl tillsamman med Riksdagens i skrifvelse den 30 Maj 1872 uttryckta åsigt, att »bestämmandet af klockares lön synes lämpligen kunna öfverlemnas åt församlingarne», ty skulle kyrkoherden eller klockaren eller deras ställföreträdare få en önskränkt rätt att klaga öfver församlingens beslut med afseende å lönereglering för klockaren, och det sålunda skulle komma att bero på vederbörande embetsmyndighet att efter egna subjektiva åsichter bestämma klockarens lön, så kunde tilläfsventyrs inträffa, att församlingens beslut, ehuru grundadt på verklig sakkännedom om omfattningen af klockarens tjänsteåligganden och hans tillgång till öfriga förvärfskällor, blefve utan all betydelse, och det kunde då icke sägas, att församlingen hade reglerat klockarelönen, hvilket fast mera skett af vederbörande embetsmyndighet. Jag är fullt öfvertygad derom, att hvarje församling i eget välförstådt intresse skall så bestämma klockarelönen, att brist på lämplige sökande icke kommer att uppstå, och att derföre utan fara kunde åt församlingen lemnas full frihet att härutinnan besluta. Men vill man ändtligen hafva en kontroll öfver församlingen i afsigt att förhindra lönens bestämmande till ett allt för lågt belopp, så må man medgifva vederbörande att i vissa fall få underställa beslutet högre myndighets pröfning, dock icke i andra fall, än då lönen utan giltiga orsaker blifvit bestämd lägre än hvad den hittills — eller intilldess den nya löneregleringen skall tillämpas — utgjort.

Det torde nemligen vara ett faktum, att ingen klockare för närvarande har mindre lön, utan oftast mycket större än gällande författ-

ningar bestämma, och klockaren eger således nu ingen rätt att deröfver anföra besvär. Eger han således icke nu någon besvär rätt, så vet jag icke något skäl att nu vidtaga ett stadgande, hvarigenom han eller en vikarierande pastor kunde, der de så funne för godt, klandra församlingens beslut äfven i de fall, då församlingen betydligt förhöjt lönen utöfver dess nuvarande belopp, och derigenom ådraga församlingen kostnader och obehag.

Det torde således vara alldeles tillräckligt, om klockaren eller kyrkoherden finge rätt att klaga, då de ansåge att lönen blifvit utan giltig orsak nedsatt. Jag säger här med flit »giltig orsak», ty det finnes vissa församlingar, hvarest lönen redan nu uppgår till ett oskäligt högt belopp, och hvilka icke böra betagas rättighet att nedsätta lönen till hvad rätt och skäligt är.

Någon torde härvid framställa den frågan: hvem skall pröfva, huruvida församlingen haft eller saknat giltiga skäl för sitt beslut? Jag svarar med en genfråga: Hvem skall i alla andra fall, der besvär i oändlighet kunna anföras, pröfva de skäl, hvarpå beslutet grundas? Tilltror man embetsmyndigheterna kunna göra detta, så må man ock tilltro dem sådan pröfningsrätt i de få fall, som blefve följderna af mitt förslag.

På grund af hvad jag således i korthet anfört, vågar jag föreslå följande förändrade lydelse af 7 mom. i Utskottets förslag:

»Att klockaren eller kyrkoherden eller den, som under ledighet bestrider klockaretjensten eller förvaltar kyrkoherdeembetet i församlingen, må, derest han anser församlingen hafva utan giltiga skäl bestämt klockarelönen till lägre belopp, än det, hvartill den dittills uppgått, öfver beslutet anföra besvär i den ordning, som för klagan öfver kyrkostämmas beslut i allmänhet är föreskrifven.

Skulle Riksdagen godkänna grunderna för detta förslag, men ej redaktionen af momentet, torde, i ändamål att erhålla lämplig redaktion, återremiss till Utskottet beslutas»;

af Herr Friherre Nordenfalk: »I afseende å 5:te punkten i Utskottets förslag: bestämmelsen att »minst hälften» af klockares kontanta lön skall beräknas i spanmål, anser jag mindre lämplig. Skall sådan beräkning ske, torde detta beräkningssätt böra användas för lönen i dess helhet, med undantag af personliga afgifter, och lagen i detta fall angifva ej mindre hvilken medelmarkegång — länets eller rikets — dervid bör

lända till efterrättelse, än ock hvilket års medelmarkegång lagen afser;

I afseende å 6:te punkten i Utskottets förslag i hvad det rörer personel afgift;

I afseende å 7:de punkten i Utskottets förslag: Att vid klagomål öfver den af församlingen bestämda lörens belopp, denna skall bestämmas helt och hållet oberoende af församlingen, anser jag oegentligt, och synes mig klagorätten böra inskränkas till de fall, der lönen af församlingen, utan giltiga skäl, blifvit nedsatt under dess nuvarande belopp. Ej heller synes mig löntagaren böra gifvas rättighet att hur ofta som helst draga under vederbörandes pröfning frågan om den för honom en gång fastställda lönen.

I öfrigt synes mig Lag-Utskottet bort affatta sitt förslag så, att, derest Riksdagens båda Kamrar ej kunna enas om förändrade grunder för *bestämmandet* af klockarelönens belopp, likväl de bestämmelser, som angå grunden för församlingens utgörande af sagda löner och deras uppördssätt, kunnat antagas — helst just behovet af en reform häri uti Riksdagens skrifvelse framhölls.

Herrar *Asplund* och *Samzelius* hafva begärt få antecknad, att de icke deltagit i ärendets slutliga handläggning inom Utskottet.
